

Inserati se sprejemajo in veljajo tristoletna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema upravništvo (administracija) in eksedicija na 8 urem trgu h. št. 16.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:
Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je v Kravji dolini števil. 26.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Avstrija in Bosne osoda.

O tej stvari, koja je sedaj na dnevnem redu, ima vrli „Čech“ 29. junija št. 147 tako izvrsten spis, da se z njim lahko vjema vsaki katoliški Slovenec. Glasi se:

Na berlinskem kongresu pride po bulgarskem vprašanju, ki je že skoro rešeno, drugo važnejše in za našo monarhijo kočljivše nego prvo t. j. bosensko vprašanje na dnevi red. Bosna in Hercegovina, ta zemljepisni klin, ležeč za ozko in nerodovitno Dalmacijo prav pri hrvatsko-slavonskem kraljestvu, h kateremu spada po zgodovini in narodopisu, bi bila imela po naših nazorih Avstrija zasesti precej takrat, ko se je pred dvema letoma pokazalo, da Turki ne zamorejo ustanoviti in obvarovati reda v teh nesrečnih sosednih deželah. Da se pa to ni zgodilo in da se teh sedem milijonov goldinarjev, ki so se izdali pod imenom neogibne podpore bosenskim in hercegovinskim beguncem, ni raje porabilo v napravo cest in železnic v zapuščenjej in razdjanjej Bosni, to se je zgodilo iz znanih in neznanjih vzrokov. Mi vemo, da ni želela niti nemška niti madjarska stranka in da še zdaj ne želi, da bi se rodovitni deželi, v katerih stanuje pobrateno slovanoko pleme, pritelesili avstrijsko-ogerskej državi. Nemci se namreč boje pomnoženja slovenskega življa in Madjari, ki so še neprijaznejši temu življu, zahtevajo pred vsem obvarovanje in daljše trajanje turškega tiranstva, t. j. uničevanje ali vsaj zadrževanje južnih slovenskih narodov v razvoji, duševnej omiki in v blagostanji.

Manj znan je pa državni povod, vsled katerega ni hotela naša vlada pred dvema letoma

zasedenjem in prispojenjem Bosne izzivati s slabim zgledom nekterih po deželah hrepenečih sosedov k nezakonitemu osvojevanju tujega ozemlja, nehoté se samovoljno podati v nevarnost, da bi laški kralj ali nemški cesar, ki sta oba navajena na principe svojevoljnega osvojevanja, ne posegel po Istriji in Tirolskej ali še celo po Českej, po katerej ima nemški sosed že od leta 1866 veliko skominjo. Taka pogodba, t. j. prirastek neomikane, siromašne in finančno nekoristne Bosne za odtrganje zelo omikane, bogate in obilne davke plačujoče dežele, bi bila za našo državo grozno slaba menjatev. Zato je bilo prav modro, da se je če tudi z znatnimi žrtvami počakalo na razrešenje bosenskega vprašanja po evropskem kongresu, kateremu velevlasti nič ugovarjati in nam ničesa vzeti ne morejo, če se določi, da bi se naša vlada poprijela vprave in pozneje morebiti tudi prisvojitve nesrečnih dežela.

O pritelesenji in nepritelesenji Bosne in Hercegovine se je že preudarjalo in pisalo marsikaj od ljudi, ki poznajo in ne poznajo tamošnjih razmer. Proučivši in premislivši vse zemljepisne, narodne, zgodovinske, gospodarske in kupčijske okoliščine, razsvetlilimo kakor zvesti občani avstrijske monarhije in kakor dobri katoličani svoje nazore v tej reči.

Premišljajoč o najugodnejšem razrešenju bosenske zadeve, odgovorimo v kratkem na ta-le tri načelna vprašanja: 1. Se ima li Bosni dati taka samovprava kakor jo ima Srbska ali 2. se ima po želji Srbov pridružiti srbskej kneževini ali 3. se ima vrniti v naročje Hrvatske, h katerej spada zgodovinsko in narodno.

1. Samovpravo ali avtonomijo Bosne in

Hercegovine mora vsak praktični človek smatrati za nemogočo. V sosednej Srbskej gospoduje jedna vera in jeden narod ali vendar ni mogoče doseči pokoja in jedinstva, o čemur podaja žalosten dokaz zavrtni umor poslednjega kneza in vrednega vladarja Mihajla kakor tudi nedavno strašna zarota topolska. Nikoli bi ne bila mogoča trajna samovprava v deželi, kjer gospoduje znana grozovitna verska zavist med mohamedanskim, pravoslavnim in katoliškim prebivalstvom! Da niso mohamedani pravični vladarji, je zadostno znano iz minulih let; da so pravoslavni napolnjeni ne le z nepomirljivo zavistjo proti mohamedanom ampak tudi s krivičnostjo proti katoličanom, so zmirom dokazovali in dokazujejo tudi zadnji čas.

Komaj so dobili Srbi trdnjavo Niš, že so proglasili versko svobodo za Turke in žide, a zaprli so in zapečatili katoliško cerkev. Tolerantni biskup Strossmayr, ki se k pravoslavnim zmirom in povsod vede zelo prijateljski, še dozda ni mogel dobiti dovoljenja, da bi se postavila v Belemgradu za tamošnje katoličane vsaj taka cerkev, kakor jo imajo pod turško vlado v Bosni. Samovprava bi zadala razdraženej Bosni poslednjo smrtno rano in nastalo bi vsestransko klanje, kakor traja to mej temi, ki niso ubežali v Dalmacijo, Hrvatsko in Slavonijo. Tudi za našo monarhijo bi bila ta samovprava nevarna in škodljiva, kajti pri najbližnej mejsebojnjej vojski ali vsaj pri mejsebojnnej preganjanji bi zopet priromalo na sto tisuče beguncem v naše dežele, ki bi zahtevali zopet in zopet podpore. Tacega nereda ni tedaj nikakor mogoče dopustiti in dalje trpeti.

2. Ako bi se pa imeli Bosna in Hercego-

Na veseli god sv. Mohora,

prvega škofa moje zlate slovenske domovine, in v spomin 25letnice sloveče družbe sv. Mohora L. 1877. *)

Vse na zemlji hitro mine; ura uro spodlezuje, dan za dnevom ugasnuje, v morje večnosti beži; kar človeški rod počne, se v pepel in prah razspe. Kjer so nekaj slavna mesta stale, tam zdaj mah in trava rase; v sivo skalo vlti tabri in gradovi so zdaj v prah razsipani zidovi; tudi ljuti trinogi človeštva in mogočni krovloki so zginili kakor pena na potoki; le v sveti veri gorčih možev resnice in njih dobrih del cveti ce cveto od roda do roda; njim v vekovite slave venec, nam pa v lepe izgledje in posnemanje.

Resnico tega nam spričuje s. Mohor prvi Oglejski škof in apostol zahodnih Slovencev, katerega veseli god danes obhajamo; zato že-

*) Prepuščaje g. pisatelju odgovornost za jezikoslovno in povestniške stvari „Slovenec“ rad priobčnje pričujoči sicer zakasneni spis tudi v ta namen, da se vsaj nekoliko oponovi našega sv. blagovestnika spomin. Vreda.

lim nekatere zlate jagode slavnega življenja in delovanja s. Mohora navesti, da bi si tudi mi iz prekrasnih cvetic njegove goreče ljubezni do Boga in do svojih rojakov nestrohljivi venec spletli.

Ko pa življenje s. Mohora premišlujem, pikne me že prva beseda njegovega životopisa v srce. Hermagoras, natione Germanus, civis Aquilejensis... (S. Mohor, po rodu Nemeec mestjan Oglejski), češ, da so že nekaj Nemci vse, kar je dobrega, slovečega in imenitnega sebi prilastovali, Slovencu pa le ostanke in kosti za duri metali; tako so tudi Grki in Rimci (Latinci) znali. Kje je še Rim bil, ko so že Slovenci, Iliri imenovani, Oglej pozidali; tudi Nemeec je še daleč za Textonskimi gorami divje zverine pobijal, ko je s. Mohor svojim slovenskim rojakom luč sv. vere in omike prižgal. S. Mohor nikakor ni bil Nemeec, ampak slovenski rojak. V dokaz moramo preiskati, katero ljudstvo je tukaj prebivalo in pozidalo stari Oglej, katerega mestjan je s. Mohor bil; potem se hočemo pa tudi prepričati, da Hermagoras, okrajšano Mohar, ni nemško, ampak slovensko ime.

1. Naš slavni pesnik, Valentin Vodnik poje: Od nekaj prebival je tukaj moj rod, če ve kdo za družega, pove naj — od kod? — in noben zgodovinar mu tega jeklenega izreka še ovrgel ni. Že dolgo pred Rimljani so na zglavju Jadranskega morja prebivali Iliri, od katerih Vodnik poje, da je Ilir Rimljane barke tesati učil. Da je bil Ilir, Ilirec, Ilirijan slovenski ali slovenski rod, je že zdavnej dognano, kajti njegovo ime, imena mest, morja, rek, hribov itd. so slovenska, samo po poznejših ptujcih, p. Rimljancih, Nemcih itd. pokvarjena, kakor se še zdaj godi. Bilo je pa Ilirsko ljudstvo prvo ljudstvo, katero je poprej te neobljudene kraje posedlo in si osvojilo. Od nekaj prebival je tukaj moj rod, če ve kdo za družega, pove naj, od kod?

Praša se, od kod so Iliri sem prišli? Kedaj in kako star je že Ilirski rod?

Iliri so prišli iz male Azije in so se tudi Trojane imenovali. Sicer se o vseh starodavnih narodih veliko basnoslovja najde, posebno dokler ljudstva svoje delovanje in čine zapisovati niso znali; pa nekaj je le resnice vmes, katera je k temu povod dala. Pa vse tudi ni basen, kar

vina pridružiti Srbskej, kar se pa ne podpira od nijedne strani razun Srbov, ne od turškega in ne katoliškega prebivalstva, ne od sosednih Črnogorcev in ne od evropskih velevlasti, potem bi se zabrelo v ravno te vrtince in naša država bi si pridobila nevarnega soseda v klinu mej Dalmacijo in Hrvatsko, ne mogoče se braniti ni tamošnjih domačih preprirov, ni napadov na lastno ozemlje in zgubila bi pri najbližnji priložnosti lastne premožne in omikane dežele kakor Česko, najprej pa ozko Dalmacijo. Sicer pa nima Srbska ne gmotnih sredstev ne duševnih moči, da bi vredila in omikala sosedno Bosno, v katerej, kakor govore vsa poročila, še polovica prebivalcev ne goji simpatije za srbsko z vidnimi domačimi razpori razrušeno in nevredjeno kneževino.

3. Jedino praktično, za bosensko prebivalstvo in za našo monarhijo ugodno razrešenje tega važnega vprašanja se da doseči, če se zasede to ozemlje z našimi vojaki, če se vvede najprej osebna varnost kakor tudi verska ravnopravnost in po pravičnosti do bogatina in reveža občinski red, kakor se je vvel pred 200 leti v Vojnej granici po izgnanji Turkov. Dozdaj ni v Bosni kmetskega stanu, posestvo ima ali turški bej, ki je po veri mohamedan a po jeziku in izviru Slovan, ali pa turško zadušje, tako imenovani vakuf. Prva naloga bi bila vstanoviti kmetski stan; zato naj bi se dala ubogemu pravoslavnemu in katoliškemu ljudstvu lastna zemljišča. Poleg tega bi se moralo skrbeti za napravo cest, za vredjenje pravilne politične in sodnijske vprave, za vojno vstrojo, obrambo kupcem in obrtnikom itd. Tako nalogo izvesti in vresničiti zamore le naša monarhija, katere državni in vojni dostojniki so se že davno ukljub vsemu kriku slovanožrtov izrekli za potrebo zemljepisnega zaokrogljenja avstrijsko-ogerske države z omejenim ozemelnim klinom, spadajočim tudi po dedičnih pravih k ogerskej kroni, kakor se je to izrečeno videlo pri [poslednjem kronanji Njegovega Veličanstva v Buda-Pešti. Če se kongres soglasi s tem, da bi naša armada zasedla ti dve deželi, kakor mi po pravici pričakujemo, potem lahko štejemo kakor dobri Avstrijci in katoličani bosensko vprašanje za pristojno razrešeno vsaj na polovico, a o drugi polovici naj se potruži rodovitna dežela, katera se da po modrej vpravi v kratkem času povzdigniti iz pasivnosti v aktivno stanje z

možnim izvaževanjem cenjenih izdelkov in pri mernimi prispevki k vzdrževanju skupne monarhije.

Slovensko učiteljstvo in duhovništvo.

Sloga jači, nesloga tlači.

I.

Domoljubni Slovenci imamo ta vzvišeni namen: Delovati za naš duševno bogato obdarovani, a gmotno slabo podkovani narod, da si on v duševnem in telesnem obziru pomore, in da si ohrani svojo narodnost, katero mu obilni sovražniki dan za dnevom podkopati skušajo in jo z nemško ali laško narodnostjo nadomestiti hočejo.

V tej svrhi pravih slovenskih domoljubov so si manj ali več vsi stanovi edini; le sredstva si skušajo izbirati in radi tega se pride večkrat do needinosti. Druzih raznih preprirov, kateri so bili nesloga mej stanovi in strankami po Slovenskem provzročili, nečem omenjati; le nove šolske postave, ki so napravile razdor mej nekaterim delom slovenskega učiteljstva in duhovništva, naj bodo danes predmet mojega pojasnovanja.

Nasledek prememb v šolstvu je čisto naraven, da si postaja on za slovensko narodnost v najnovejšem času škodljiv. — Kedar kdo zapušča svojega gospodarja, — to jo že človeška slabost — zabavlja čez njega, če mu je še toliko dobrega učinil; opravičeno nevoljo izražuje pa tedaj, če nič dobrega od njega vžil ni. Ako smo pravični, moramo priznati, da je „stara šola“ z onimi malimi sredstvi, ki jih je imela, za omiko, za moralo dokaj storila; za boljše časno stanje učiteljev seveda se ni mogla veliko brigati, dasiravno so posamni učitelji (šolniki, šolmaštri) skupno za vse svoje službe še dovolj dohodkov imeli zlasti na dobrih fahah. Novo šolsko dobo so pa učitelji z veseljem pozdravili, in zakaj bi je tudi ne bili? Vsaj jim je obečala „zlate gradove“: Večje spoštovanje od strani ljudstva, prostega in omikanega, večjo svobodo, boljše plače in skoro tudi manj dela. V nekaterih deželah, nekaterih krajih je učiteljev gmotno ali materijelno stanje v istini boljše, nego prej; — učitelji se tudi (zlasti poedini, kateri to zaslužijo) v novi dobi nekoliko več spoštujejo nego prej, — a to je tudi vse, kar smo učitelji (o šoli ne govorim) z novo dobo dosegli. Svobodno

učiteljstvo v stari dobi ni bilo; učitelj je bil odvisen od župnika, dekana, škofijskega šolskega nadzornika; le mala zamera je bila večkrat vzrok prestavi. Pa to je veljalo menda največ začasnim učiteljem, podučiteljem in pomočnikom. Stalno nastavljeni „šolniki“ so menda trše stali na svojem mestu, nego marsikoj definitivni učitelj dan danes.

Nova šolska doba je učiteljem in tudi običnemu šolskemu napredku obetala res dosta dobrega. Od svojega obetanja je sicer tudi nekaj storila, a veliko pa žalibog opustila. To in ono je boljše, nego je prej bilo, a marsikaj je zopet slabše. Prav je, da se postavljajo nove šole, da se skrbi za dobro obiskovanje, da se uče v raznih predmetih, katerih človek v življenji potrebuje; ali bolj bi se moralo gledati tudi na to, da bi stroški za nova poslopja v siromaških šolskih občinah ne bili previsoki. Saj so liberalci zoper to, če bi se v takem kraju z ljudskim denarjem stavila velikanska cerkev. Tudi je škodljivo za pravost ljudsko, da učitelji povsod ne morejo mladine obvarovati pred neko zdvijanostjo in popačenostjo; zlasti pa opazujemo, da se v novejši šolski dobi mlada laglje ponemčuje, nego v stari. Tema dvema poslednjima hibama nove šolske dobe nahajam vzrok v tem, da se učiteljem ne daje v njih poslovanju in vradovanju potrebna svoboda in v tem, da učiteljstvo in duhovništvo ne deluje v stari složnosti, kakor bi po svojem svetem zvanju storiti moralo. Učitelj kakor izobražen mož, kakoršnega si nove šolske postave mislijo, naj bi imel svobodo, izbirati si poljubnih disciplinarnih sredstev, samo da svoje učence napeljuje na pot prave moralnosti; naj bi mu torej bilo prosto, vporabljati v potrebnih slučajih tudi telesno kazen. Tudi pri izbiranju učne tvarine naj bi ne bil tako strogo navezan na razne določbe, ukaze in načrte; naj se mu prepusti razsoditi, v katerih krajih, časih in slučajih bi njegovim učencem več koristilo znanje realističnih, v katerih znaeje jezikovnih predmetov; naj bi tudi on razsojeval, katerim učencem bode materin jezik, in katerim drugi deželni jezik več koristil. Vsem slovenskim šolam pa brez razlike priporočevati ali celo ukazovati obilno učenje nemščine, to se mi ne zdi niti potrebno niti koristno, ker se vsled tega zamudi ali ovira poduk v mnogih drugih koristnih in potrebnih rečeh.

ljudje za to imajo; kajti očitno dandanes vidimo, da novi prostomišljaki celo sv. pismo St. Z. basnim prištevajo.

Bere se, da je Teukros l. 1400 pred Kr. Trojo pozidal, in tako razkropljene ljudi v državo, v narod združil. Teukros so na vsaki način Grki, Trojanski sosedje, po svoje prekrstili, kakor se še zdaj slovenskim imenom godi. Teukros družega ni, kakor *θεός*; in kres, božji kres, božja luč, toraj razsvitlen, Svetovit, Bogoplam.

Poglejmo starost Troje po splošnjem potopu, in po Babilonskem stolpu, kadar je Bog ljudem po Gen. XI. p., kateri so popred le en jezik govorili, govor zmedel in jih tako v razno jezične narode razdelil. Splošnji potop je bil l. 2293 pr. Kr. (po koledarju). Po splošnjem potopu je Noetov prevnuak Nimrod, mogočni lovec, začel v Babilonu vladati, pod tem vladanjem je bilo Babilonsko mesto, imenovano po „Babel“ ali zmeda, zmešnjava (na reki Efratu, v senaarski nižini, kamor je Nimrod Noetov zarod pripeljal) pozidano; kakor tudi Babilonski stolp, okoli l. 150 po spl. pot., tedaj okoli 2150 l. pred Kr.

Torej je bila Troja 750 l. po Babilonskem razločenju narodov pozidana in Trojanci v en narod združeni.

„Troja“ izpeljujem od treh mest, bržkone po holmih, na katerih je bila Troja po „Ilijadi“ zidana, ali pa se je delila v spodnje in zgornje mesto, in mesto zunaj ozidja.

Troja se je pa po drugem Trojanskem kralju „Ilos“ tudi „Ilion“ imenovala. Torej je korenika „Il“, „Ili“, in prebivalec „Ilija“ je Ilir; tedaj Troja-Ilir, (Ilijar, od tod Ilijada). — Jaz bi pa Ilion, lat. Ilium od Ilium izpeljeval; kajti znano je, da je Troja na zahodnjem bregu male Azije pri južnem koncu ali iztoku Helesponta (sedajnih Dardanelah) ležala; tam so pa cvetlice lilije doma; tam naj krasnejše lilije rastejo; toraj dežela lilij, in prebivalci p. ako z Ilijami kupčujejo, Ilijar, Ilijek: kjer pa Slovenci še zdaj radi spredni „l“ izpuščajo, p. namesto „Ljubljana“ Iblana, je Ilijar — ali Ilir. Zato se imenuje: „radix illyrica“ siva ali višnjeva lilija; Illyris ali Illyria pa Slovenska dežela (Windische Mark); Illyricus — ilirsko ali slovensko. Toraj so bili Trojanci — Iliri — Slovenci, že nad 1400 l. pr. Kr. mogočni slovenski

rod. Kako in kdaj so se pa Slovenci ali Iliri v naše kraje naselili?

Trojanci na bregu srednjega morja (Archipelagus) in Helesponta so bili že pred Feničani mogočni mornarji in sloveči kupci, kar so še poznejši Iliri na Jadranskih pokrajnah bili, ki so noter do severnih bratov in ljudstev po jantar brodarili; gotovo so več naselbin na črnem morju p. Kolchis ali mesto na kolih (pozneje kraljestvo pod kraljem Aetas ali Aetes — Ata — Oče), tako tudi ob srednjem in jadranskem morju imeli. Gotovo so tudi tako zvani „Argonauti“ veliko k naseljenju naših dežel pripomogli; da bi argonauti sami Grki bili, ni verjeti, ker je več slovenskih, se ve, da po grško pokvečenih imen vmes; celo ladija ali barka Argos je slovenska Argós; zato vidimo, da imajo nekdanje barke podoba gosi. Jazon njih poveljnik je toliko, kot Jason — Jasen, mož bistre. umne glave, lep, ljub; Argonauti so šli iz mesta na Kolih, kamor so se po zlato runo podali l. 1250 pr. Kr.; jadralsko iz črnega morja po Donavi, Savi in Ljubljanici do sela, kjer zdaj Ljubljana stoji; tukaj so prezimili in mesto pozdali, katerega so po-

Politični pregled.

V Ljubljani, 6. julija.

Avstrijske dežele.

Dunaj. Da je vprav te dni odstopil župan dr. K. Felder, mora kaj pomeniti. Po nekterih listih se že imenuje bar. Lasserju za naslednika, za ministra notranjstva. — V petek 5. t. m. je imel priti v Beč šah Perziški z mnogim spremstvom. — Vlada avstrijska dade v kratkem dva manifesta ali oglasa o Bosni in Hercegovini, in sicer do narodov avstrijskih, pa do prebivalcev po teh dveh deželah v jeziku srbskem in turškem. — Zasedanje Bosne in Hercegovine se prične neki 15. t. m. Tri nove divizije se imajo spraviti na noge z okraji v Beču, Gradcu in Ljubljani. Vidi se, da hoče država pripravljena biti na vse, ako se boje treba spoprijeti s Turki itd. — Carjevič Rudolf se je podal v Išel; v Prago pojde na jesen.

Kakor **Linskemu** škofu o petindvajsetletnici, tako je sedaj k enaki slovesnosti nadškofu **Olomuškemu** poslal papež Leon XIII s prijazno čestitko krasen škofovski pristan v znak spoštovanja in iskrenega nadpatriarskega občevarjanja; Hipoliškega pa je imenoval za pristavnika papeževega prestola.

Českih rokopisov iz Švedije je prikoledoval marljivi moravski historiograf dr. B. Dudik za moravski deželni arhiv po posebnem posredovanju deželnega zbora in cesarja samega. Listin teh je do dvajset in so nekatere za jezik in zgodovino česko jako važne na pr. iz 15. 16. stoletja. Odpeljane so bile v Stokholm o 30letni vojski iz Česke in Moravske.

V Zagrebu je določil kardinal že za prihodnje leto, da pride 7. i 8. razred gimnazije v nadškofovsko semenišče. Profesorji bodo: Dr. J. Stadler za logiko in psihologijo; dr. Feliks Suk za nemščino in retoriko; prof. M. Divković za hrvaščino; Fr. Vojaković za veronauk in občno povestnico; dr. A. Šmit za latinščino in grščino; J. Dočkal za matematiko in fiziko. Na zdravje!

Vnanje države.

Berlin. Kongres ima skoro dognati svoje delovanje. S katerim vspehom, se ne vé. Nezadovoljni so poleg Turkov neki tudi Rumunci, Grki, celo Srbi in Črnogorci. — V Berlinu vse mrgoli policaja. Socialnih demo-

zneje latinci: Aemona ali Amoena imenovali, kar pomeni: lepo, ljubo, prijetno, jasno mesto. tedaj po začetniku Jasonu ali Jasnem; ako je ni prosto ljudstvo „Ljubljeno“ imenovalo, ker staro ime med prostim ljudstvom ostane.

Ako je Jason Ljubljano pozidal, je verjeti, da tukaj še ni bilo ljudi; ako bi ljudje tukaj bili, bi si bili že sami mesto postavili; in drugič, da je moral Jason veliko ljudi pri sebi imeti, da jim je bilo več hiš potreba. Kadar so Argonauti do Vrhničke prijadrali, jim je vode zmanjkalo, zato so od tod barke do Adrijanskega morja (Nauportus, Barkonosce) nesli. Iz Adrije so se podali na zahodnje Laško, v deželo Avsanja, (če ne Jasonja ali Jasna, po Jasonu imenovana); in od tod so okrog Italije po mnogih skušnjah prijadrali do barkostaje okolice Jolkes — Oljka, demov, kjer so se razkropili; pa gotovo so večkrat še te kraje obiskovaje se naseljevali, kajti ob času 10-letne Trojanske vojske so na Balkanskem polotoku trije narodi prebivali: Traki, Grki in Iliri. (Dalje sledi.)

kratov, kateri se prav živo pripravljajo na bodoče volitve, so zadnje dni spet mnogo prišli. V mesto ne smé noben ptujec brez potnega lista. — Papež Leon XIII. je pisal že dvakrat nemškemu cesarju, o svojem lastnem nastopu in o cesarjevem napadu. Cesar Viljem mu je prvokrat sam, drugič po princu nasledniku odgovoril sicer prijazno, vendar tako, da se čuti vsemogočnost države in da malo upanja daje, da bi bistveno premenili cerkvi katoliški in njenim vernikom neugodna in krivična postave.

Na Španjskem se je o smrti mlade kraljice pokazalo, kako vdani so vladarstvu monarhičnemu, in na Francoskem o narodni svečanosti, kako mnogi so postali republikanci skozi in skozi.

Starokatoliki so že med seboj v velikih razprtijah. Nedavno se je bralo, da hoče stari Döllinger pripoznati papeževo nezmožljivost ter pomiriti se s katoliško cerkvijo, toda sam zdaj ta naznanila razglasuje za ultramotansko obrekovanje! kar so svojega fajmoštra Antona Alojza pustili pokopati tako brezsrčno vmes med vsakdanjo plažo, koga more še mikati krivoversko starokatoličanstvo.

Izvirni dopisi.

Iz Ljubljane. (Šolska postava in ustavno društvo ljubljansko.) Naši nemškutarski nasprotniki so pričeli sistematičen (?) boj proti kranjski šolski postavi. Prvi naskok je naredila večina ljubljanskega mestnega zbora; brž potem pa so zborovali naši kazinoti, ter se pomenkovali, kako bi šolstvo na Kranjskem čisto v svojo oblast dobili. Marsikaj kaže na to, da pri tem ne bo ostalo: po vsej deželi bodo morebiti začeli regljati nemškutarji, da se pri nas še premalo pomenčuje itd. Tako bodo nabrali dozdevne tvarine za prihodnji deželni zbor, kateri bo njihovim željam skušal vstreči. Prišli bodo morda Tržičani, Postojnčani in drugi žalostni „Kranjci“, pa bodo ponovili svoje prošnje za nemške šole itd. — torej kličemo narodni stranki: Pozor! Zdjaj pa se ozrimo na zborovanje v konstitucionalnem društvu, da vidimo, kak plan za boj so si načrtali.

Najbolj radikalno se ponaša hrabri Kočvar Linhart. On hoče, da bi se krajnim šolskim svetom vzela pravica imenovanja učiteljev, in da bi se ta pravica po izgledu koroške šolske postave izročila deželnemu šolskemu svetu. Namen je prav jasen: kar deželni šolski svet ni, to je pri krajnih šolskih svetih, da so vendar tu pa tam nekteri narodni, torej naj se ljudstvu, ki šole vzdržuje, vzame pravica po njih imenovati si učitelje. Nadalje hoče Linhart, da bi se tudi voditeljem enorazrednih šol dajala službena doklada. Ker so pa šole na Kranjskem večinoma enorazredne, pomeni ta nasvet velikansko pomnoženje šolskih plačil, ki jih naša dežela tako že komaj nosi. (Linharta se ve da to nič ne boli.) S tem nasvetom in s to radodarnostjo hočejo učitelje na svojo stran dobiti. — Pametni učitelji pa razvidajo, da bi tudi narodna stranka učiteljem rada privoščila više plače, ko bi ne bila po svoji vesti primorana, ozirati se na skupnost, na žalostno debarno stanje naše dežele; ona, kot zastopnica celega naroda, ne more enemu stanu na ljubo čez mero obteževati vsih drugih stanov.

Tudi s šolskim nadzorstvom, to je s sestavo deželnega šolskega sveta g. Linhart ni zadovoljen: zastopnika učiteljstva naj bi se ne imenovala od cesarja po nasvetu deželnega od-

bora, ampak enega naj bi izvolila deželna učiteljska skupščina, drugoga pa naj bi iz profesorjev imenoval naučni minister po nasvetu deželne šolske oblasti. Po tem takem bi še profesorji toliko pravice ne imeli, ko učitelji, ker bi si poslednji zastopnika izvoliti smeli, prvim pa bi ga dal minister. Tudi bi g. Linhart rad videl, da bi se otroci po vsej deželi primorali, šolo obiskovati do štirinajstega leta, kakor je bilo do zdaj v mestih; g. Linhart pa hoče, naj bi se več ne delal razloček med mesti in deželo. Naj bi se raje šola raztegnila do dvajsetega leta, da bi bili le troji ljudje na svetu: učitelji, učenci in vojaki! Kdo bo potem polje obdeloval, da bomo kaj jesti imeli? „Jaz gospod, ti gospod, kdo bo pa krave pasel?“ G. Linhart premalo pomisli, kako težko dežela že sadanje šolsko breme nosi; on gleda svet le s svojimi učiteljsko — nemškutarskimi očali.

Bolj zmerno sta govorila Kaltenegger in Dežman. Da dežela že težko nosi šolsko breme, priznava celo Dežman, in pravi, da se je treba tudi na to ozirati. Dalje misli govornik, da bi ne bilo dobro, če bi se občinam vzela pravica imenovanja učiteljev, ker bi s tem veselje za šolo zgubile. Učiteljski shodi naj bi se pogovorili o vseh prenevedbah, da bo deželni zbor kaj snovi v pretresanje imel.

Tudi Kaltenegger ni za to, da bi se voditeljem enorazrednih šol dajale doklade, ker bi to stalo najmenj 7000 gl. Če bi celi okraj ali vsa dežela imela šolstvo v rokah, ravnalo bi se še menj varčno. Dežela plača tako že dosti za šole.

Dr. Schrey upa, da bo liberalna večina prihodnjega deželnega zbora zahtevam šole in učiteljstva vstrezala. Tako se pomenkujejo ustavki o naših zadevah, o naših denarjih v svojem društvu, in ni dvombe, da bodo izgled ljubljanskega ustavaškega društva posnemali še drugi nemškutarski shodi in krogi, in da bodo prihodnji deželni zbor preplavili z mnogimi takimi peticijami.

Kazinarji so sklenili:

„Ustavno društvo spozna za nujno potrebo, da prihodnji deželni zbor deželne šolske postave prenevedi.“ Temu nasproti je treba, da se tudi narodna stranka za časa na omenjeni boj pripravi; toraj kličemo še enkrat: Pozor!

Iz Semiča. 3. jul. ob osmih zjutraj. Pri nas je tako temno, da moram luč prižgati, ko to listnico pišem. Zrak miren, kakor pred budo uro. Iz Toplic pridrvili so se pogubonosni oblaki in s silno hitrostjo odšli proti Kulpi. Strašanska ploha se je vlila — vmes toča — vendar brez škode. Zdjaj četrt na devet je nevarnost minula.

Domače novice.

V Ljubljani, 6. julija.

(O gimnaziji v Kranju) hoče mestni odbor obrniti se do svetlega cesarja. „Tagblatt“ sicer pravi, da bližnji vzrok razpustbi je premalo število učencev; vendar ovaja nekoliko narodne volitve in po njih celo male učence. Še tega se manjka!

(Na gimnaziji) v Ljubljani je za naravoslovje dosedanji namestni učitelj g. Henrik Gartenauer postal pravi gimnazijalni profesor, in sodnijski pristav v Kočevji g. J. Vencajz okrajni sodnik v Krškem, in prof. A. Derganc, okrajni šolski nadzornik, za Rudolfovo.

(Čitalnica v spodnji Šiški) napravi v nedeljo 7. julija ob 4. uri popoldne v prostorih pri „Guziju“, s prijaznim sodelovanjem pevskega zbora ljubljanske čitalnice in slavne vojaške godbe c. kr. 53. pešpolka nadvojvode

Leopolda slovesno besedo. K tej besedi vabi najvljudnejše vsa narodna društva in njih člani, kakor sploh vsacega domoljuba in prijatelja narodnega napredka O d b o r.

(*Marijina bratovščina*) si je izvolila za predsednika g. Josipa Regali-ja na št. Peterski cesti št. 21, kar se udom naznanja, da se ondi sprejemajo letni doneski in vsa druga plačila, vpisujejo novi udje in sploh obravnavajo vse društvene zadeve. Pri tej priložnosti kliče mo prebivalcem Ljubljane in cele dežele v spomin, da obstoji ta bratovščina že od leta 1758, da ima 21.000 gl. premoženja, ter ima blagi namen, umrle ude dostojno pokopati, za vsakim sv. maše darovati, in tudi žive ude v revah in nadlogah podpirati. Vpisnine se plača do 20. starostnega leta 4 gl.; od 20—30. leta 5 gl.; od 30—40. leta 6 gl.; od 40—50. leta 7 gl., in za vsako leto to starost prestopivše po 1 gl. Letni donesek pa znaša 50 kr. Vsak, kdor hoče pristopiti k tej bratovščini, mora se osebno pri predsedniku oglasiti. Pri zakonskih, ako sta oče in mati uda, se pokopujejo otroci do 15. leta brezplačno. Ako kak ud uboža, mu predstojništvo pregleda vse letne vplačila, kakoršnih udov ima društvo zdaj sto. Tudi daje popolnoma obubožanim udom četrletne denarne podpore, in takošnjih udov ima zdaj 34. Priporočamo tedaj to naj koristnejšo in naj starejšo bratovščino v Ljubljani, naj nihče ne zamudi vpisati se.

(*Veselica v Bizoviku*) Narodna čitalnica v Bizoviku napravi dne 14. julija veselico s prav zanimivim programom. Povabljeni so vsi rodoljubi.

(*Mozirska čitalnica*) obhaja v nedeljo 7. julija slovesno svojo prvo obletnico. Veselica se bode vršila s prijaznim sodelovanjem vnajjih odličnih pevcev po sledečem načrtu: 1. Pozdrav došlih gostov. 2. Petje: Slovan, Luna sije. Ilirija. Rožica. Što čutiš. Mili kraj. U boj. Zabava z godbo in plesom. Začetek ob 8. uri zvečer. K obilni vdeležbi vabi naj-ujudnejše O d b o r.

(*Toča*) je 3. t. m. od Zakobiljeka do Jančjebrda skor vse pokončala. Prebivalci ob upni. Tudi v St. Vidu pri Zatični ni bilo brez nesreče. V torek popoldne je raztolkla toča mnogo pridelka, pomagala je pri vkončevanju še povodenj. Pokošeno mrvo so po vodi lovili.

(*Tagblatt Nro. 149*). Slovenci, berite, kako je „Turški list“ naše naznanilo o razstavi bratovščine sv. R. T. prestaval svojim nemškim bravcem: „Im hiesigen Kloster der ehrw. Ursulinerinnen sind im Verlaufe dieser Woche die weiblichen Arbeiten der Schölerinnen und Zöglinge zur Besichtigung ausgestellt.“ Ta pa zna tal

Razne reči.

— Župnik v Požegi je postal g. Ivan Bošnjak, in na Plešivici g. St. Kučas, doslej veroučitelj na viši gimnaziji v Zagrebu.

— Branislav. V Slavoniji je v Oseku od 1. julija jel izhajati vsaki teden po trikrat politični list „Branislav“, kateremu je vrednik g. M. Polić, nekdanji „Primorčev“ vredovalec. Glavna namera mu je, naj se ohrani trojedna kraljevina Dalmacija, Hrovaška in Slovenska, pa tej naj se pridruži Krajina vojaška in Reka naj ostane lepo pri domovini tej. Pač hvalna težnja! Stane pa celoletno 12 gl. —

— Rusi so v geografiji prvi. Znani nemški geograf dr. A. Petermann je preobčel v 53. zvezku svojega časopisa „Geogr. Mitth.“ službeno sporočilo, katero je poslal polkovnik Przevalski ruskemu geografičnemu društvu v

Peterburgu o svojem potu iz Kolče k jezeru Lob-Nor in k gorju Altyn-Dag. Ta pot je zelo zanimiv ker se tiče zemljišča, do zdaj geografom čisto neznanega; posebno kotlina okol jezera Lob-Nor še ni bila od nijednega učenega potnika preiskana in opisana. Petermann pretresa v vvodu svoje razprave pot in zasluge Przevalskega ter govori o njih z veliko pohvalo. Problem, ki ga je rešil Przevalski, postavlja Petermann v isto vrsto z odkritjem Nilskih pritokov, s potom, katerega je napravil Stanley na Kongu. Dalje pravi, da je Przevalski izvel svoj plan mojster-ski in da je priobčil svetu svoje rezultate s prav učenjaško skromnostjo. V njegovem poročilu bo dobila novo luč ne samo geografija, nego tudi etnografija, botanika in zoologija. Pri tej priliki pravi Petermann, da je Ruska zdaj država, katero bi morale posnemati evropske in vse druge države. A to podkrepljuje tudi s tem, da primerja ruska geografična z nemškimi. C. kr. geografično društvo ustanovljeno l. 1845 v Peterburgu ima 589 udov in 60.700 mark dohodka. Druga ruska geogr. društva stoje takole: V T flisu (od l. 1850) z 89 udi in 9300 m. dohodka, v Irkutsku (1851) z 182 udi in 11.000 m. dohodka, v Vilnu (1867) z 48 u in 323 m. d.; v Orenburgu z 39 u. in 2125 m. d.; in v Kijevu (1873) z 173 u. in 5330 m. d. Vse skupaj imajo 1124 udov in 88.788 mark dohodka. Zakladna glavica teh društev iznaša 311.360 mark, in državne podpore dobivajo 61.360 mark. Nasprot je pa na Nemškem 9 geogr. društev (Berlin, Frankfurt, Darmstadt, Lipsko, Draždani, Monakov, Brema, Halle, Hamburg), a vsa imajo komaj 39.242 m. dohodka, in glavice 52.804 m. Državna podpora iznaša samo 1650 m. Petermann zaključuje svojo razpravo z besedami: „Wer daher von den Russen immer nur als von barbaren spricht, fände vielleicht vor seiner eigenthüme etwas zu fegen.“

— Kako na Dunaji v cerkev hodi. Pred nedavnim smo čitali, da je neki župnik na kmetih dobil ukor od konzistorija, ker se je pri škofovem obiskovanju videlo, da ovčice slabo obiskujejo hišo Gospodovo in da skoro gotovo župnik slabo pridiguje in zani-karno spojnjuje ostale svoje pastirske dolžnosti. Ko bi se iz slabega obiskovanja cerkva smelo soditi o pastirski gorečnosti, potem bi bila n. pr. duhovščina glavnega mesta Dunaja najbolj zanikerna. Spremljevalec moldavskega škofa Fidelis Dehm priobčuje v sporskem „Pilgerju“ lepo podobo z Dunaja: Dunaj ima brez

predmestij 34 župnij s 70 cerkvami in 200 duhovni v duhovnej spravi. Bili smo v nedeljo pri službi božji v župniji, ki ima 35.000 katoličanov. Pri pridigi ni bilo ni 100 odraslenih in okolo 20 otrok. Ne morejo li človeku lasje po konci stopiti? Okolo 400 jih je bilo pri glavnej službi božjej in ravno toliko zjutraj in popoldne pri šmarnicah. V delavnikih smo bili v različnih cerkvah, kjer so se služile tudi zadušnice in pete maše pred razpostavljenim sv. Rešnjim Telesom. V nekaterih cerkvah so bili navzočni 3—4 ljudje, drugod 10—20, najvišje število je bilo 30—40. Orglje so igrale same, nikdo ni ust odprl, Slabeje, kakor je na Dunaji v verskem oziru, ne more biti na celem svetu in nikjer na celem svetu se toliko ne dela v nedeljah, kakor na Dunaji. Govori se, pod svetilnico je tema. Zato so pa cerkve naltlačene, kadar prepeva tam arije katera židovska igralka. Na Dunaji je toliko bogoslovske učenosti in pa prazne cerkve! Kako se to vjema, pravi „Čech“?

— Dan Gospodov. V god sv. Duha t. j. na binkoštno nedeljo je prikoračilo na Moravskem sto sokolcev v neki kraj zjutraj prav zgodej in na to sokolarilo, da so ljudje videli, da oni sokolci še pri sv. maši niso bili. Kaj ti gospodje niso katoličani? so se strme popraševali. In vspeh je bil, da niso marali za nje, da so jih prezirali, kar so sokolci lahko čutili. Po tej poti se ljudstvo ne blaži. Kdor Bogu ne da, kar je Božjega, naj gre le za — Grintovec!

— Eno potrebno. Kakor poročajo na pr. Čech, Hlas itd., dovolilo je naučno ministerstvo naše deželnim šolskim svetom, da smejo na ljudskih, mestnih šolah in učiteljskih pripravnicah o priliki prejemanja sv. zakramentov učencem dati prosto popoldne in drugi dan dopoldne, da spodobno morejo k spovedi in k sv. obhajilu. Pač prav! kako bridka je sicer učencu, kteremu v dan sv. obhajila protijo trije — štirje nauki in slabi redi dopoldne samo; kako more pobožno moliti in poskrbeti za blagor svoje duše — za edino potrebno! Da bi skoraj i srednjim šolam dali isto milost! —

Telegrafične denarne cene 5. julija.

Papirna renta 64.45 — Srebrna renta 66.70 — Zlata renta 75.17 — 1860letno državno posojilo 114 — Bankinske akcije 838 — Kreditne akcije 260 25 — London 115.75 — Srebro 101 15. — Ces. kr. cekini 5 46. — 20-frankov 9.28.

Žitne cene preteklega tedna.

Za tiste, kterim nova mera in vaga še ni gladka, pristavili smo, koliko bi reči veljale po stari meri. 1 hektoliter znaša 3²⁶/₁₀₀ mernikov.

Reči	V Ljubljani		V Novem-mestu		V Kranju		V Sodražici		V Mariboru		V Ptujju		V Ormužu		V Celovcu		V Zagrebu	
	gl.	kr.	gl.	kr.	gl.	kr.	gl.	kr.	gl.	kr.	gl.	kr.	gl.	kr.	gl.	kr.	gl.	kr.
Pšenice (hektoliter)	8	56	10	24	9	43	10	43	9	—	8	60	8	90	9	46	8	90
(mernik)	2	65	3	12	3	—	3	20	2	76	2	66	2	73	2	72	2	73
Reži (hektoliter)	5	86	7	—	6	50	—	—	6	20	6	20	6	50	5	86	7	—
(mernik)	1	80	2	15	2	—	—	—	1	94	1	91	2	—	1	80	2	—
Jošmena (hektoliter)	5	62	6	50	5	36	5	86	6	50	5	40	5	40	6	72	5	20
(mernik)	1	70	2	—	1	80	1	90	2	—	1	60	1	55	2	7	1	36
Ajde (hektoliter)	6	18	6	16	6	50	60	50	6	30	6	40	4	17	5	78	6	70
(mernik)	1	90	1	83	2	—	2	—	1	94	1	97	1	26	1	86	2	6
Prosa (hektoliter)	6	18	6	50	6	50	6	20	6	30	7	—	7	80	4	46	8	60
(mernik)	1	90	2	—	2	—	1	90	1	94	2	15	2	40	1	36	2	66
Turšice (hektoliter)	6	50	7	48	6	50	6	50	6	10	6	20	6	60	5	97	6	40
(mernik)	2	—	2	24	2	—	2	20	1	58	1	91	2	53	1	84	1	97
Ovsa (hektoliter)	3	26	3	57	3	25	4	24	3	20	3	40	3	25	3	97	4	—
(mernik)	1	—	1	10	1	10	1	30	—	98	1	5	1	—	1	21	1	22